

СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ОНОВЛЕННЯ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Ключові слова: трансформація суспільства, виховна система, нові виховні технології, виховна проектна діяльність.

Постановка проблеми. Пріоритетна роль на сучасному етапі розвитку суспільства належить розв'язанню надзвичайно важливої та актуальної, водночас досить складної проблеми удосконалення виховної системи вищого навчального закладу. Як зазначають дослідники, виховання студентської молоді, яка через кілька років стане ядром української інтелігенції, потребує особливої уваги. Майбутнє нашого народу залежить від змісту цінностей, що закладаються у світоглядні орієнтири молодих людей, та від того, якою мірою духовність стане основою їх життя [6].

З одного боку, досить швидкими кроками постіндустріальний світ відходить від гуманістичних ідеалів, від діалогу культур, залишаючи позаду гуманістичні засади розвитку передової, тобто творчої особистості, а з другого, – потребує високоосвіченої і культурної людини, адже ґрунтується на високих технологіях, креативності кожного, хто вносить свою частину в розбудову країни на нових ринкових відносинах. Тому значна роль у формуванні такої особистості належить освіті, яка за вдалої організації навчально-виховного процесу і управління ним здатна вирішити це питання.

Аналіз досліджень та публікацій. Цілеспрямовано формувати морально розвинуту особистість, для якої загальноприйняті духовні пріоритети набували б глибокого життєвого сенсу, виступали дійовими регуляторами моральної поведінки, сьогодні дуже непросто. Не завжди використання ефективніших, нових методів, які б забезпечували педагогіку співробітництва, досягають успіху. Інколи вони не спрацьовують у рамках масового вжитку через відсутність чітких визначень, неспроможність частиною викладацького складу їх впроваджувати у виховний процес, несвідоме розуміння їхньої суті та значущості. Внаслідок цього, замість досягнення самостійності мислення студента, здатності приймати нестандартні рішення, можливості вільно орієнтуватися в складних обставинах суспільного та особистого життя, культивується пристосовницька мораль, є розмитими ціннісні орієнтації, життєві цілі й ідеали [2].

Система виховання спирається на національну ідею і водночас орієнтується на полікультурне виховання, яке лежить в основі сучасної концепції глобальної освіти. Стратегічні ж завдання оновлення нашого суспільства настійно вимагають зростання ролі індивідуальної дії, креативної особистості, яка готова на швидку переорієнтацію, на якісно нову структуру мислення, стартову готовність до нестандартних дій в екстремальних умовах. Це багатогранна особистість із почуттям відповідальності, толерантності, відкритості вищим смислам, іншим культурам. Крім того, основу такої особистості, безперечно, повинні складати абсолютні, вічні цінності: любов, правда, чесність, доброта, справедливість, гідність, сумління, милосердя, великодушність, нетерпимість до зла, благородство, мудрість – саме вони мотивують діяльність людини і складають сенс її життя [3].

Саме тому провідними положеннями нової української виховної системи вищого навчального закладу, що розвивається разом із впровадженням болонсько-

го процесу, є пріоритет загальнолюдських цінностей, формування планетарного мислення особистості.

Надання системі вищої освіти національної спрямованості і здійснення завдань національно-патріотичного виховання неможливе без організації навчального процесу державною мовою, без знання пріоритетних здобутків українських учених, без поширення духовної спадщини українського народу [8].

Процес поширення по всій планеті єдиних, спільних для всього людства технологій, культур, ідей, ціннісних орієнтацій, способів життя виступає головним чинником, із яким слід рахуватися у виробленні стратегій формування особистості XXI століття. Але при цьому ми спостерігаємо, як під гаслами гуманізації, глобалізації, псевдodemократичності відбувається руйнація народної моралі, етнічної ідентичності, а це призводить до поглиблення дегуманізації українського суспільства. Це ще раз підкреслює, що впроваджувана нова виховна система ВНЗ зобов'язана передбачити всі труднощі та забезпечити якнайкращі умови для духовного зростання свідомої молоді [3].

Виховну систему вищого навчального закладу ми розглядаємо як сукупність закономірно побудованих та взаємопов'язаних компонентів (мети, завдань, змісту, методів, засобів, форм, результатів), яка породжує цілісну особистість громадянина – патріота України (уособлення поєднання інтелектуального потенціалу, духовності, життєвої компетентності, високого професіоналізму), формує її ціннісні орієнтації, стиль життя [6].

Формулювання цілей статті. Виходячи з вище сказаного, метою статті, як і власне метою виховання у вищій школі, є дослідження особливостей формування успішної особистості, що здатна самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури.

Досягти поставлених завдань допоможуть нові виховні технології, що ґрунтуються на співпереживанні, позитивному емоційному оцінюванні. На сьогодні вони активно впроваджуються у виховній практиці ВНЗ за такими напрямками: у процесі викладання навчальних дисциплін, позааудиторної виховної роботи, в роботі з батьками; через соціальні інститути, взаємодію з молодіжними громадськими організаціями, через діяльність студентського самоврядування.

Слід заохочувати і активніше впроваджувати у виховну систему ВНЗ проекти різноманітної тематики, цікавими та сучасними за формою проведення (екскурсії, дебати, семінари, тренінги, конференції, «круглі столи», фестивалі, літературно-музичні композиції, аудіо- та відеопроєкти тощо). Така діяльність ефективно позначається на формуванні життєвої компетентності, досвіду, самореалізації та розвитку здібностей студента.

Виклад основного матеріалу. В умовах виховної проектної діяльності студентів позитивно розв'язується проблема ставлення студентів до знань, бажання просто отримати диплом поступово відходить, його замінює усвідомлення значущості в здобутті якісної вищої освіти, прагнення творчих пошуків. На такому етапі виховний процес досягає високого рівня результативності і переростає в самовиховання [5].

Проте часто не враховується факт гуманістичної спрямованості виховного процесу, що є особистісно орієнтованим. В його основу покладено принципи: визнання самоцінності особистості у визначенні цілей її виховання; індивідуальний підхід як підтримка морального становлення особистості; єдність поваги й довіри до особистості та вимогливості до неї; єдність свободи вибору та відповідальності особистості; єдність прав і обов'язків особистості.

У сучасних умовах головною фігурою у ВНЗ, яка активно впливає на особистість студента, є викладач. Він повинен не тільки передавати студентам знання, а й прилучати їх до культури, допомагати орієнтуватися в ній. Сьогодні не всі викладачі готові виконувати цю роль, адже з тих чи інших причин деякі з них не можуть організувати виховний процес згідно вимог часу. Проте слід розуміти, що не потрібно повністю відмовлятися від тих старих форм виховної роботи, які добре себе зарекомендували – їх треба насичувати новим якісним змістом [7].

На сучасному етапі великого виховного значення в навчальному процесі набуває спілкування викладача зі студентом, адже воно часто досить вагомо ускладнює процес навчання у ВНЗ, якщо викладач недостатньо володіє педагогічною майстерністю. Істотним важелем у вихованні є особистий приклад викладача. Як позитивні, так і негативні його прояви відбиваються на вчинках молодих людей. Типовим прикладом є недотримання викладачем слова. Йдеться про безвідповідальне ставлення до проведення консультацій, бесід, індивідуальних робіт. Потім виникає питання, чому студенти нерідко порушують терміни здачі поточних чи залікових робіт [6]. Відсутність у викладача терпимого ставлення, іронічна посмішка, байдужість до проблем студентів породжують недовіру, лицемірство і фальш у стосунках, що призводить до низького рівня засвоєння матеріалу, пропусків занять, серйозних конфліктних ситуацій [1].

Важливою структурною ланкою виховного процесу є діяльність інституту кураторів академічних груп. Сучасному куратору належить значна роль у формуванні і становленні особистості студента, розкритті його здібностей і потенційних можливостей, організації роботи з батьками, полегшенні адаптаційного періоду. Функції діяльності куратора як вихователя реалізуються через основні принципи національного виховання, які передбачають: розробку перспективних планів і завдань виховання студентів за специфікою певного ВНЗ; проведення позааудиторної діяльності, яка сприятиме всебічному розвитку творчих здібностей студентів; формування гуманних стосунків між викладачами і студентами; залучення органів студентського самоврядування, підтримка ініціативи і творчості; передача досвіду проведення традиційних свят ВНЗ першокурсникам тощо [4].

Використання виховного потенціалу студентського самоврядування передбачає здійснення виховної роботи у вищих закладах освіти на засадах демократизму, що виступає надійним способом формування громадянської компетентності студентської молоді. Адже в студентському середовищі зосереджені потужний інтелектуальний і творчий потенціал, енергія, прагнення до самоутвердження і самореалізації як особистості.

Охоплюючи діяльність всього студентства, студентські ради створюються на рівні університету, факультету, академічної групи, гуртожитків, що дає можливість гармонізувати життєдіяльність студентів на засадах демократії і самоорганізації. Враховуючи той факт, що крім загальних інтересів студенти мають індивідуальні уподобання, потреби, нахили, слід створювати клуби за інтересами. Їх різноманітність дасть можливість студентам здійснювати власний вибір культурних, моральних і духовних цінностей та на основі їх засвоєння набувати особистісні якості майбутнього фахівця, який відзначається активною громадянською позицією.

З метою стимулювання студентів до самовдосконалення та самовиховання доцільним є введення в практику ВНЗ особистого творчого „портфоліо” кожного студента, що може включати такі складові:

- особистий паспорт (перелік офіційних документів про освітні досягнення, загальнокультурні і професійні успіхи – дипломи, грамоти про перемоги в

олімпіадах, конкурсах наукових робіт, спортивних змаганнях, публікації, винаходи тощо);

- особиста біографія (досвід участі в роботі різних гуртків, спортивних секцій, органів студентського самоврядування тощо, результативність цієї роботи);
- особисте досє (прикладі різних матеріалів, що відображають творчі досягнення: описи педагогічних ідей, розробки навчальних занять, виховних заходів, фотографії, малюнки тощо) [5,8].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, ВНЗ виступає важливою ланкою у вихованні цілеспрямованої, творчої, самостійної особистості з яскраво вираженою національно-громадянською позицією, ціннісні орієнтації і спосіб життя якої зумовлені потребами часу і суспільним розвитком.

Перспективи подальших досліджень із напрямку. Удосконалення системи виховання, упровадження новітніх виховних технологій у зміст освіти, аби забезпечити її якісно новий високий рівень є і залишається на сьогодні важливим питанням подальших досліджень.

Література

1. Белоусова Л.О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики / Л.О. Белоусова. – Харків: НУА, 2004. – 264 с.
2. Коберник І. Моральне виховання: традиції, проблеми, інновації / І. Коберник // Рідна школа. – 2002. – №5. – С 42-45.
3. Подольська Є.А. Основні напрямки та принципи формування позитивних рис людини / Є.А. Подольська // Виховання у контексті соціальної адаптації студентства: У 2 ч. – Ч. I. – Харків, 2003 – С.173-177.
4. Романова С. Роль куратора академічної групи у виховному процесі у вищих технічних закладах освіти / С. Романова // Рідна школа. – 2005. – №6. – С. 36-39.
5. Рибалка Л.В. Педагогічні аспекти формування готовності майбутніх учителів до індивідуалізації навчання / Л.В. Рибалка // Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Університетська педагогічна освіта, як шлях гуманізації суспільства». – К: КНЕУ, 1999. – С. 236-239.
6. Соловей С. Удосконалення виховної системи вищого навчального закладу у світлі Болонського процесу / С. Соловей, В. Демчик // Рідна школа. – 2005. – №6. – С. 3-9.
7. Чибісова Н.Г. Формування культурної особистості – завдання сучасної освіти / Н.Г. Чибісова // Педагогіка і психологія. – 2002. – №3. – С. 135-140.
8. Щербань П. Українська національна ідея і сучасні проблеми виховання учнівської та студентської молоді / П. Щербань // Вища освіта України. – 2005. – №4. – С. 62-67.

*С.В.Киприч, Н.П.Рымарь
(Полтава)*

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ ОБНОВЛЕНИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

В статье рассматриваются вопросы реформирования воспитательной системы личности в условиях высшего учебного заведения. Авторы отмечают, что приоритетная роль на современном этапе развития общества принадлежит решению чрезвычайно важной и актуальной, в то же время достаточно сложной проблемы усовершенствования воспитательной системы высшего учебного заведения.

Ключевые слова: трансформация общества, воспитательная система, новые воспитательные технологии, воспитательная проектная деятельность.

IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT AS A PRIOR TASK FOR MODERN EDUCATION IN UKRAINE

The questions of re-forming the personal educational system in conditions of higher educational establishment are discussed in the article. The authors admit that the prior place in the modern stage of social development is given to solving the vitally important and topical problem of improving the educational system in a higher educational establishment.

Key words: transformation of society, educational system, new educational technologies, educational project activity.

УДК 37.015.311:17.023.36–057.875

М.П. АТАНАСОВА, Ю.А. СКАРЛУПІНА

(Суми)

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних інтеграційних та глобалізаційних перетворень на всіх рівнях існування суспільства формування полікультурної особистості стає необхідним та усвідомленим завданням сучасної педагогічної системи. Загальна проблема полягає в підготовці конкурентоспроможного фахівця нового типу, який відповідає вимогам міжнародного ринку праці. Зокрема, вища освіта, яка є однією з провідних форм підготовки фахівців, нині спрямовується на підготовку професіоналів, здатних до успішної самореалізації у швидкозмінних умовах ринку праці сьогодення.

Оскільки поняття полікультурності передбачає широкий спектр особистісних якостей, воно розкривається за численними напрямками – на рівні розуміння, сприйняття, толерантності, готовності до співучасті в рамках міжнародної та міжнаціональної взаємодії та на рівні, який забезпечує таку готовність – сукупності особистісно-культурних утворень, які існують у постійній взаємодії та взаємопроникненні й утворюють систему загальної культури людини.

Сьогодні звичними та зрозумілими для молодих спеціалістів стають такі поняття, як „новація», „інновація», „нововведення». У процесі професійної підготовки студенти не тільки залучаються до інноваційних форм навчання, але також готуються до інноваційної діяльності в майбутній професійній сфері. Тому виникає об’єктивна потреба у формуванні інноваційної культури особистості.

Інноваційна культура – феномен, що органічно об’єднує питання науки, освіти, культури з соціальною і, перш за все, професійною практикою. Багатобічним є потенціал інноваційної культури. В економіці це прискорене і ефективно використання науково-технічних винаходів, в освіті – нові можливості для розкриття інноваційного потенціалу особи і її розвитку, в культурі – оптимізація співвідношення традицій і оновлення.

Ключовим детермінантом інноваційної культури на сучасному етапі служить наука, оскільки вона повинна забезпечити чітке бачення не лише цілей, завдань, методів і механізмів інноваційної культури, але й точний емпіричний аналіз її складових, їх стани і взаємодії.

У вищій освіті накопичено багато корисного досвіду по ряду розділів інноваційної культури. Досвід діяльності Української академії банківської справи як